

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

Ivan Leopold Šebelić, nepoznati hrvatski skladatelj s početka 18. stoljeća i orguljaš zagrebačke katedrale

Ladislav Šaban, Zagreb

Ivan Leopold Šebelić (Sebelich, Sebellich, Sebeglich) novo je i dosad posve nepoznato ime hrvatskog skladatelja s početka 18. stoljeća. Prema vrlo oskudnim arhivskim podacima mogao je djelovati kao orguljaš zagrebačke katedrale između 1703. i 1718. godine, a u to se doba ne spominju neki drugi katedralni orguljaši.¹ Sigurni se poznati datumi u kojima se spominje njegovo ime mogu sažeti na razdoblje od svega šest godina tj. od 1710. do 1716., a u tom razdoblju slijedi više ubilježbi njegova imena u matičnim knjigama župe sv. Marije na Opatovini u Zagrebu.² Iz tih se zabilježki vidi da je s Felicitom pl. Kallin (drugom ženom) imao kćerku Doru, a iz jedne isprave u arhivu Čazmanskog kaptola (od 28. listopada 1713.) saznaje se da mu se prva žena zvala Margareta Kopic udova Ruskoni, možda Riječanka.³

Taj pravni dokument, zapravo službena ovlast dana pred Čazmanskim kaptolom u Zagrebu za Nikolu Mlinarića, koji će Šebelića zastupati u svim pitanjima nasljedstva iza pokojne prve supruge kao i njezinog pismeno uglavljenog miraza, vrlo je važan, jer se jedino u njemu spominju oba Šebelićeva krsna imena Ivan i Leopold, što će biti neobično važno kod tumačenja naslova jedine njegove sačuvane mise.

To spomenuto njegovo do sada jedino poznato i sačuvano djelo pronašao sam zapisano u dva rukopisa franjevačka kantuala i to u *Remetinečkom* iz 1707. godine⁴ (tu misa dolazi pod naslovom »Sacrum Omnium Sanctorum Leopoldinum« — Leopoldova misa Sviju Svetih) i *Križevačkom*,⁵ gdje je prepisivač ubilježio njegovo prvo ime ali i prezime ovako: »Sacrum Sancti Ladislai Domini Joannis Sebeglich« (varijanta prezimena Sebelich je ispravnija). Taj je zapis bio ujedno prvi trag da Šebelića treba tražiti među svjetovnjacima a ne među pripadnicima klera ili samostanaca: naslov »dominus« pripada isključivo svjetovnjacima, naprotiv za svjetovni se kler uz »dominus« obavezno stavlja »reverendus« ili »admodum reverendus«; kod redovnika opet uvijek se stavlja samo »frater« ili »pater«.

Prema tome, u *remetinečkom* se kantualu autor mise označuje samo krsnim (drugim) imenom Leopoldus, dok u virovitičkomu s prvim krsnim imenom (Joannes) i prezimenom.

Spomenuto je u bilješci da su *Remetinečki* kantual pisala dva pisara: prvi pisar brat Hilarije Mayr (inače tajnik provincije) upisuje prvih pet

misa i posvećuje ih na dan Svetih Triju Kraljeva (6. siječnja) 1707. svom samostanu, dok je pisar ostalih fra Franjo Vogtperger koji je ujedno pisar čitavog Križevačkog kantuala. Prema tome Hilarije je mise upisivao još krajem 1706., a to je »terminus post quem non«, tj. nakon kojega misa nije mogla biti skladana. Tako boravak Šebelićev u gornjoj Hrvatskoj možemo datirati najkasnije s godinom 1706. kao godinom dolaska u Zagreb, a vjerojatno je to bilo i nešto ranije.

Križevački (sada virovitički) kantual pisan je očito u Križevcima u doba kada je tamo Vogtperger službovao, a to je moglo biti 1712, 1722—27 ili 1730—31 (tu je 1735. i umro).⁷ Šebelićeva je misa prepisana u taj kantual iz istog predloška iz kojega i u *remetinečki*, a to je bio najvjerojatnije Šebelićev izvorni rukopis koji je kasnije izgubljen.

Kao i sve mise franjevačkih kantuala i Šebelićeva je misa sačuvana u krnjem obliku tj. u tzv. orguljaškoj partituri, gdje je ubilježena samo najviša (idealna) melodijska linija i šifrirani bas. Prema tome nije nam točno poznato za koliko je glasova misa izvorno napisana kao ni kako su bile oblikovane dionice koje nedostaju, da li uz izdašnu primjenu polifone tehnike (imitacije, fugata — što bi se moglo s obzirom na stil epohe očekivati) ili više monodijski, da li uz bogato izrađenu dionicu figuriranog basa ili više harmonijsko-pratilačku. Posve je sigurno da vokalni sastav franjevačkih misa nije mogao biti veći od 2 do 3 muška glasa, od kojih je najviši mogao biti dječjački. Nedvojbena je bila primjena kontrastiranja zvuka tehnikom tutti-solo, što se vidi po ostalim sačuvanim misama.

Kako je ta misa najstarija do sada poznata sačuvana veća skladba jednog skladatelja iz sjeverne Hrvatske, nametnula se potreba njezine pune rekonstrukcije kako bismo izvođenje naše kulturne baštine obogatili za još jedno umjetnički vrijedno djelo. Budući da izvorni sastav, kako je rečeno, nije ni približno poznat, bilo je potrebno izdašnim kompozitorskim zahvatom izvesti slobodnu rekonstrukciju cjeline teksta, što će reći ne samo izraditi šifriranu orguljsku dionicu nego i komponirati i adaptirati vokalne dionice koje nedostaju. Osim toga trebalo je misliti i na današnju izvodilačku praksu, a to će reći na tijelo koje će to danas izvoditi, a to je ne samo kao nekad muški ili muški i dječjački zbor nego mješoviti vokalni sastav uz povremeni pjev solista.

Tog se vrlo teškog zadatka prihvatio naš skladatelj Anđelko Klobučar i riješio ga izuzetno uspješno, čuvajući pažljivo stilske okvire originala, osobito s obzirom na danu harmonijsku bazu. Na temelju uzorno riješenog orguljaškog kontinua Klobučar je razradio vrlo ukusno pretežno troglasnu, a mjestimice i četveroglasnu mješovitu vokalnu nadgradnju, obogativši je vrsno izrađenim kontrapunktičkim tkivom u dopunskim dionicama, no uvijek u strogim odrednicama stila zrelog baroka u kojima je djelo zamišljeno. Možda bi bilo pjevačima ugodnije da je djelo transponirano za ton ili ton i pol više, kako je nekada s obzirom na viši štimung starih orgulja i bilo.

Ozbilnost i zatvorenost tog stila u punoj mjeri odgovara značajkama ostalih sačuvanih franjevačkih misa toga vremena, tako karakterističnih u to doba za glazbovanje u franjevačkom redu u nama susjednim zemljama. To je glazba vrlo introvertiranog sadržaja, do kraja usmjerena liturgijskom činu i zato lišena bilo kakvih natruha svjetovnosti glazbenog izričaja, lijepa i dostojanstvena.

Djelo je u sadašnjem obliku po prvi puta izvedeno 23. rujna ove godine na Varaždinskim baroknim večerima u Zbornoj crkvi Čazmanskog kaptola (tzv. pavlinska crkva). Izvele su ga domaće snage: »Varteksov« mješoviti mladi zbor »Vilko Jurac« pod ravnanjem dra Branka Spevca (za orguljama Zdenko Kuščer) te uz sudjelovanje solista Darije Hreljanović, Kristine Beck i Miroslava Živkovića.

Po jedinom sačuvanom Šebelićevom djelu nije moguće ni približno naslutiti kolik je bio njegov opus i što je sve obuhvaćao. Već činjenica da je bio orguljaš zagrebačke katedrale, za koje su se mjesto uvijek najpažljivije odabirali dobro muzički izobraženi orguljaši, a tražili su ih nerijetko u susjednim zemljama, govori da je njegova glazbena naobrazba morala biti na visokoj razini, čiji izvor na žalost nije moguće pobliže odrediti.

Jedino njegovo prezime — i ranije i kasnije strano i nepoznato u Zagrebu i sjevernoj Hrvatskoj — kao da upućuje na Hrvatsko primorje i Istru kao zavičaj, pa će tu valjati tražiti područje njegova podrijetla, a možda i izobrazbe. Kao da nas u tom smjeru upućuje i jedan sačuvani arhivski dokument, pismo naime riječkog trgovca Franje Padovana upućeno 17. prosinca 1711. zagrebačkom biskupu Mirku Eszterhaziju, u kojemu moli da bi mu se namirila tražbina od 46 forinti iz ostavštine pok. biskupa Bratulića kao trošak za zelenu svilu koju je za njega nabavio u Veneciji, a što je već nešto prije u mjesecu rujnu bio zamolio po orguljašu Šebeliću.⁵ Iz tog je pisma očito da je Šebelić imao veze s Rijekom, odakle je možda i došao. Kako nakon 1716. u Zagrebu ne susrećemo spomen ni njemu niti kojem drugom članu njegove obitelji, zaključujem da je nakon te godine odselio — možda ponovo u Rijeku ili u rodnu postojbinu.

Vrsnu obradbu Anđelka Klobučara trebalo bi svakako tiskom objaviti, kao što je *Sveta Cecilija* već jednom prije toga (1917.) objavila sličan zaslužan pokušaj Franje Dugana, obradu *Križevačke mise* (Sacrum Crisiense Maius), uzetu iz franjevačkog kantuala Potočnikova (oko 1730.), jedno od mnogih djela nepoznatih franjevačkih baroknih skladatelja.

BILJESKE

¹ Lj. Ivančan, Organiste prvostolne crkve zagrebačke, *Sv. Cecilija* 1920, 109. — Autor se tu pogrešno naziva Šebetić.

² Matice krštenih župe sv. Marije u Zagrebu god. 1709—1780 (u župnom arhivu): a) 14. siječnja 1714. krštena je »Dorothea de legitimo toro nata Patre Joanne Sebbelich Organista Zagradiensis et matre Felicitate Kallin (...)« p. 17. — b) 26. travnja 1716. kumuje Felicitate Kallin djetetu Filipu Lovrekoviću (isti svezak p. 24). — Budući da se tu Felicitate ne spominje kao udova dokaz je da joj je muž Šebelić još živ. Stariji upisi u toj knjizi od 1709. i 1710. danas su propali zbog trošnosti papira.

³ Arhiva Čazmanskog kaptola, Locus credibilis, sign. S 628, fasc. 32.

⁴ Kantual je pisan u Remetincu kraj Varaždina za tamošnji franjevački samostan, odakle je po njegovu dokinuću (1789.) prenesen u Varaždin, gdje se u franjevačkoj knjižnici čuva pod signaturom MUZIKALIJE, Rara — A 3. — Na str. I. piše: »SOLO DEO GLORIA — Pro choro Remeticzensis«. Na str. II. stoji: »Beatissimae Virginis, Dei Genetricis Mariae Remeticensis; Regente ac Gubernante Inclytam Divi Ladislai Regis Provinciam Observantem, Admodum Reverendo Patre Hilarione Szuilichich, Ministro Provinciale; hunc librum choralem in Festo Trium Regum, Anno Salutis 1707 Consecravit, Dedicavit et obtulit Fr. Hilarius Mayr p.t. Secretarius Provincialis mpa«, a nešto niže drugom rukom: »praeter quinque sacra (tj. prvih pet Mayrovih), omnia inscripsit Fr: Franciscus Vogtperger tunc temporis Vicarius et Organista.«

⁵ Kantual se nalazi u knjižnici virovitičkog samostana pod starom signaturom: F. Naslovni je list istrgnut pa rukopis nema naznačenu godinu pisanja. Na nutrašnjoj i stražnjoj strani korica piše: *Conventus Crisiensis*, što kazuje da je pisan za 1789. dokućnuti franj. samostan u Križevcima.

⁶ L. Šaban, Glazba u franjevačkom samostanu u Varaždinu. *Varaždinski zbornik* 1181—1981, Varaždin 1983, 324.

⁷ Podaci o. Paškala Cvekana, Glazba u franjevačkim samostanima Provincije S. Ladislava Kralja od 1661. do 1899. (Rukopis).

⁸ Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Epistolae ad episcopos, sv. LVÍ, 78.

**S PJESMARICOM »PJEVAJTE GOSPODU PJESMU NOVU« BOŽIĆ
I BOŽIĆNI BLAGDANI BIT ĆE LJEPŠI I RASPJEVANIJU!**